

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาและพัฒนาทักษะชีวิต โดยใช้โปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตด้านความคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความคิดสร้างสรรค์” ในครั้งนี้ ได้ใช้แนวการศึกษาและพัฒนา (Research and Development) ความสำคัญของการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงทักษะชีวิตด้านความคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี รวมทั้งได้พัฒนาทักษะชีวิตด้านความคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยใช้โปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตด้านความคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความคิดสร้างสรรค์ จากการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ตามลำดับสำคัญดังนี้

1. นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2558 มีทักษะชีวิตด้านความคิดโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก
2. ทักษะชีวิตด้านความคิด ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีโดยรวมและรายด้านก่อนและหลังเข้าโปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตด้านความคิด มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาทักษะชีวิตด้านความคิดประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มีทักษะชีวิตด้านความคิดโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีให้ความสำคัญในเรื่องทักษะชีวิตด้านความคิด และมีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมความคิดทั้ง 2 ด้าน อันได้แก่ ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องทำให้นักศึกษาได้ซึมซับและนำมาใช้ประโยชน์ต่อไป
2. ผลการพัฒนาทักษะชีวิตด้านความคิดประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ก่อนและหลังเข้าโปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตด้านความคิด มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .01 ซึ่งผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้นี้มีความสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ทั้งนี้เป็นเพราะว่าโปรแกรมทักษะชีวิตมีรูปแบบเพื่อส่งเสริมความสามารถทางจิตสังคมและความสำเร็จของวัตถุประสงค์ในการป้องกันและส่งเสริมคุณภาพชีวิต บทฝึกทักษะชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมที่รวมอยู่รวมกันรูปแบบขั้นพื้นฐานของบทฝึกทักษะชีวิตมี 3 ระดับ คือ (World Health Organization, 1994 : 23) ระดับที่ 1 ส่วนประกอบเบื้องต้นของแกนทักษะชีวิตและฝึกเข้ากับสถานการณ์ทั่วไป เพื่อให้เกิดวินัยในตนเอง ระดับที่ 2 ประยุกต์ใช้ทักษะชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการมีวินัยในตนเอง สัมพันธ์กับปัญหาสังคมและชีวิต ระดับที่ 3 ประยุกต์ทักษะที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์เฉพาะการเกิดวินัยในตนเองแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกทักษะชีวิตและ รัตน ดอกแก้ว (2539 : 39) กล่าวว่า การฝึกทักษะชีวิตที่จำเป็นหรือทักษะพื้นฐาน ควรจะจัดให้สัมพันธ์กับการนำไปประยุกต์เพื่อให้เกิดส่งเสริมจริยธรรม โดยมีการจัดการฝึกได้หลายๆ ลักษณะดังนี้

1. หากเป็นการฝึกที่มีความต่อเนื่องซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ มักจะเป็นการฝึกทักษะชีวิตในระดับเบื้องต้น ซึ่งจะ เป็นเนื้อหาที่จะเป็นส่วนประกอบในการฝึกและเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาการในอนาคตและกระตุ้นให้เกิดทักษะชีวิตได้ต่อไป

2. โปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตจะต้องมีการวางแผนอย่างมีความเป็นระบบในบทเรียนแรกๆ จะต้องออกแบบเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการฝึกทักษะชีวิตในครั้งต่อไป

3. เพื่อให้การฝึกทักษะชีวิตประสบความสำเร็จควรต้องสอนทักษะชีวิตโดยไม่ขึ้นกับวิชาใดวิชาหนึ่ง

4. การฝึกทักษะชีวิตควรฝึกเมื่อมีเวลาหรือโอกาสที่เหมาะสมโดยรวมเข้ากับการฝึกในวิชาอื่นๆ ซึ่งจะเป็นวิธีการที่ดีและจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะในการบริหารจัดการในโรงเรียนระดับประถมศึกษาหรือโรงเรียนใดๆ ที่มีครูคนเดียวสอนในหลายๆวิชาซึ่งจะทำให้บทเรียนเกี่ยวกับทักษะชีวิตได้รับการถ่ายทอดแนะนำอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างของบทเรียน

5. โปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตควรจะต้องมีการดำเนินการโดยหน่วยงานที่มีความศรัทธา เชื่อมั่นในปรัชญาทักษะชีวิต รวมทั้งได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าการฝึกทักษะชีวิตต่างๆ จะมีวิธีการฝึกที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการฝึกแบบมีส่วนร่วมมากกว่าการฝึกตามคำบรรยาย ผู้ฝึกจะต้องเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการสร้างความรู้จะต้องอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้ฝึกทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ฝึกด้วยตนเอง ทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวางโดยอาศัยการแสดงออกทางภาษา ได้แก่ การพูด การเขียน เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนองค์ประกอบของการฝึก

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรศรี ศรีอินทร์. (2551:161) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะชีวิตเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นที่เหมาะสม สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุราษฎร์ธานี พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตเกี่ยวกับพฤติกรรมวัยรุ่นที่เหมาะสมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่

ระดับ .01 โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะความตระหนักรู้ในตนเอง และทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นที่เหมาะสมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสารเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นที่เหมาะสมหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอลิซาเบธ (Elizabeth. 2001: online) ได้ศึกษาผลกระทบของการทำโปรแกรมที่มีเป้าหมายในการพัฒนาทักษะชีวิตของวัยรุ่น เป็นการใช้โปรแกรมสอนวัยรุ่นให้รู้จักควบคุมตนเองในเรื่องของการเรียน และมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการคิดในลักษณะมุ่งอนาคต พบว่าวัยรุ่นหลังจากได้รับโปรแกรมแล้วมีการพัฒนาทักษะชีวิตได้ดีกว่าก่อนได้รับโปรแกรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ควิน (ปีทมา วรณลักษณ์. 2550: 42; อ้างอิง Quine. 1992) ได้ใช้การศึกษาแบบภาคตัดขวาง(Cross sectional study) เพื่อเปรียบเทียบความตระหนักในเรื่องการใช้สารเสพติดของเด็ก 2 กลุ่ม (อายุ 9-12 ปี) โดยเด็กกลุ่มที่ 1 จำนวน 1,044) จะได้รับความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด และโปรแกรมทักษะชีวิต ส่วน กลุ่มที่ 2 จำนวน 1,292 คน เป็นกลุ่มควบคุม จะไม่ได้รับโปรแกรมใดๆ เลย ซึ่งการประเมินผลเด็กนั้น ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหารโรงเรียนแต่ละโรงเรียน ผลการศึกษาครั้งแรก พบว่า มีความแตกต่างกันของลักษณะพื้นฐานของนักเรียนทั้งสองกลุ่มอยู่บางประการ คือ พบว่าเด็กกลุ่ม 1 นั้น ส่วนใหญ่มาจากโรงเรียนรัฐบาล และอยู่ในโรงเรียนที่มีเศรษฐกิจสูงกว่า จึงได้มีการวิเคราะห์ผลใหม่ โดยการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนเหล่านี้ ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับโปรแกรมนั้นจะเป็นตัวทำนายในเรื่องความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดเท่านั้น แต่ไม่ได้เป็นตัวทำนายความตั้งใจต่อการสูบบุหรี่หรือการดื่มแอลกอฮอล์กลุ่มควบคุมและยังพบว่าโปรแกรมนั้นนอกจากจะได้รับความสนใจจากนักเรียนในแต่ละเนื้อหาแล้ว ยังมีผลต่อสุขภาพด้านอื่นด้วย เช่น การใช้สารเสพติดอื่นๆ ตลอดจนการพัฒนาสุขภาพจิตอีกด้วย อีกทั้งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เลวิส (Lewis. 1998: 4) ได้ศึกษาการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้วิธีสอนแบบผสมผสานการใช้เกมสถานการณ์จำลองและเทคโนโลยี ในวิชาสังคมศึกษาของนักเรียน เกรด 4 ซึ่งพัฒนาและประเมินวิธีการต่างๆ ที่ผสมผสานการใช้สถานการณ์จำลองกับซอฟต์แวร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในด้านการคิดวิเคราะห์ การประเมินค่า และการสังเคราะห์โดยใช้วิธีการ K-W-L (know, want to know, and learned) โปรแกรมซอฟต์แวร์ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้มีการแบ่งชั้นเรียนที่ได้รับการทดลองออกเป็นกลุ่มที่มีขนาดเล็ก โดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นหลัก พบว่า วิธีสอนโดยใช้เกมสถานการณ์จำลองกับซอฟต์แวร์ได้เพิ่มทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเมื่อประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของมหาวิทยาลัยคอร์แนล และเซฟเพิร์ด (Shepherd. 1998: 5) ได้ศึกษาการใช้รูปแบบการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการแก้ปัญหาในวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนเกรด 4 และเกรด 5 ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของแคมเบลล์และสแตนลีย์ แก้ปัญหาในวิชาสังคมศึกษาและ วัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังทดลอง เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบทดสอบการ

คิดอย่างมีวิจารณญาณของมหาวิทยาลัยคอร์เนล (CCTT) พบว่ากลุ่มทดลองมีทักษะการคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณสูงกว่ากลุ่มควบคุม และจากการสังเกตและสัมภาษณ์นักเรียนพบว่า นักเรียนชอบการเรียน การสอนที่ใช้รูปแบบการแก้ปัญหาแบบใหม่มากกว่าการเรียนการสอนแบบเก่า อีกทั้ง ยังมีประสิทธิภาพใน การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีทัศนคติในการคิดที่ดีต่อการแก้ปัญหา รวมทั้งงานวิจัย ของ แม็คเกรเกอร์ (McGregor. 2001: 168) ได้สร้างโปรแกรมการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และศึกษาการใช้ผลกระทบของโปรแกรมการสอนนี้ ที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการ อ่าน และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยศึกษากับนักเรียน 97 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ ลงทะเบียนเรียนภาคฤดูร้อนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ต้องการสอบเอนทรานซ์ เครื่องมือที่ใช้ ก็คือ ACT Study Skill Assessment แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้ง สกล วรเจริญศรี (2550: 192) ได้ศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกรวมเพื่อพัฒนาชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น พบว่า โมเดลการวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยันของทักษะชีวิต ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบทักษะด้านสังคม องค์ประกอบทักษะด้านความคิด และองค์ประกอบทักษะด้านการเผชิญทางอารมณ์ มีค่าความเหมาะสม พอตรงกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ในเกณฑ์สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ทักษะชีวิตโดยรวมและรายองค์ประกอบของกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกลุ่มฝึกรวม ก่อนการ ทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า กลุ่มฝึกรวมมีผลให้ทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1.1 จากการศึกษาทักษะชีวิตด้านความคิดประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ การคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ และการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัย ราชภัฏธนบุรีมีทักษะชีวิตด้านความคิดโดยรวม ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และการคิดสร้างสรรค์ อยู่ ในระดับสูง ดังนั้นทางมหาวิทยาลัยจึงควรพัฒนาทักษะชีวิตด้านความคิดให้อยู่ในระดับที่สูงยิ่งขึ้น

1.2 โปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตด้านการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และการคิดสร้างสรรค์ ผู้ที่ จะนำโปรแกรมนี้ไปใช้ ควรเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีการให้คำปรึกษาต่าง ๆ รวมถึงการ ได้รับการฝึกปฏิบัติมาเป็นอย่างดีเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ในการฝึกรวมก่อนที่จะนำไปใช้ในการ พัฒนาทักษะชีวิต

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป ควรมีการติดตามผลทักษะชีวิตหลังเข้าร่วมโปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตด้านความคิด

2.2 ควรศึกษาทักษะชีวิตกับกลุ่มประชากรอื่น ๆ ได้แก่ วัยรุ่นในระดับประถมศึกษา หรือวัยรุ่นในระดับมัธยมศึกษา เป็นต้น

2.3 ควรพัฒนาทักษะชีวิตในด้านอื่นๆ อาทิเช่น การตัดสินใจ (Decision Making) การแก้ปัญหา (Problem Solving) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication) การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship Skills) การตระหนักรู้ในตนเอง (Self – Awareness) เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี